

Archeologie středověkého a novověkého města

**2. Aglomerace s předlokačním osídlením a počátky vrcholně
středověkých měst.**

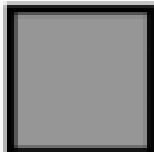

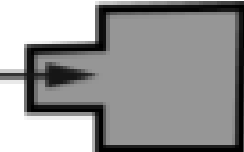

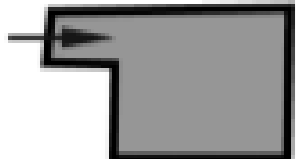
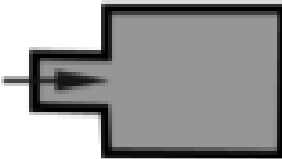

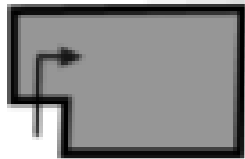
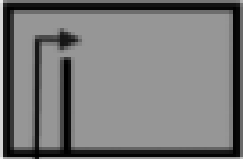
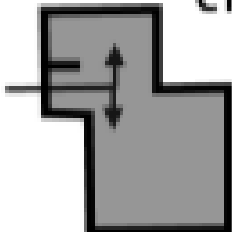
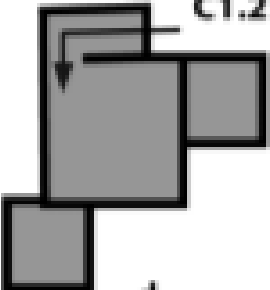
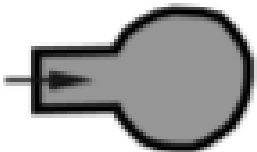
Kolonizační provizória z období lokace

- **1.** Původně označována jako **zemnice**:
 - nejstarší sídelní jednotky v období počáteční výstavby města
 - obytná část zahloubena pod úroveň terénu (ve svazích, např. skalní nebo jeskynní obydlí)
- **2.** Dnes – **Zahloubené suterény dřevohlinitých staveb** (sklepy, bez otopných zařízení)
 - prvotní dřevohlinití městská zástavba později nahrazena kamennými domy
 - sklepní část obytné stavby
 - konstrukce: dřevohlinitá, dřevěná, kamenná
- **P. Vařeka** – uvádí 3 skupiny názorů na zahloubené stavby:
 - 1) obytná provizória v nejstarší etapě vzniku měst (zemnice)
 - 2) zahloubené suterény nadzemních staveb
 - 3) sklepy
- **Dnes** – zahloubené suterény středověkých domů: 1. třetina 13. stol. – konec 13. stol. (i pol. 14. stol.)

- **P. Vařeka** – ohniště nemusí být znakem obytné funkce
 - připouští otopná zařízení v zahloubených suterénech nadzemních domů
 - zateplení sklepů v zimě (ochrana vína či jiných potravin před chladem)
 - výstavbu spojuje s dostupností stavebních surovin a ochranou proti chladu
 - vybudování nadzemního obydlí bylo jednodušší
 - průměrná výměra pod 30 m² byla pro rodinu příliš malá
 - skladovací prostory: nutné pro uložení piva a vína (u nás nejsou doklady)
 - jedno i více prostorové románské nebo raně gotické domy

Typologie zahloubených staveb:

1. A: Jednodílné s pravoúhlým půdorysem bez vysunutého vstupu
2. B: Jednodílné zahloubená s pravoúhlým půd. a s vysunutým vstupem
3. C: Vícedílná s pravoúhlým půdorysem a s vysunutým vstupem
4. D: Kruhová či téměř kruhová s vysunutým vstupem

<p>A1</p> <p>a b d</p>	<p>A2</p> <p>a b d</p>	<p>A3</p> <p>b</p>	<p>B1.1</p> <p>a b d</p>	<p>B1.2</p> <p>a b c</p>
<p>B1.3</p> <p>a</p>	<p>B2.1</p> <p>a b c d</p>	<p>B2.2</p> <p>a</p>	<p>B2.3</p> <p>a</p>	<p>B2.4</p> <p>d</p>
<p>B2.5</p> <p>d</p>	<p>C1.1</p> <p>a</p>	<p>C1.2</p> <p>d</p>	<p>D1</p> <p>a d</p>	

Obr. 1
 Funkční typologie zahloubených
 staveb podle P. Vařeky (Vařeka 2002,
 254–255).

- **P. Michna** – zahloubená obydlí z doby velké kolonizace označoval jako chaty
 - vchod nazýval žudro (Jiří Škabrada: pro Čechy navrhuje: šíje)
 - půdorys:** troj a čtyřúhelný, kruhový
 - funkce:** sklepní prostory hl. 0,4 m až 2 či 3 m
 - podlahy:** Rýmařov (dřevěná, prkenná)
 - **obytný účel dokládá:**
 - a) otopné zařízení
 - b) hmotné nálezy – zámky, klíče kování dveří (cenné vybavení)
 - zrnotěrky, žernovy, přesleny a kahany
 - keramické figurky (hračky)
 - c) zásobní jámy a cisterny: otázka spojení s konkrétním objektem
 - d) sklípky a zásobní jámy: skladování potravin, hl. 0,4-2/3 m
 - e) respektování uliční čáry: půdorys byl od počátku plánován
- MICHNA, P. J. 1988: K poznání zahloubených obydlí doby velké kolonizace. In: Rodná země. Sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc. Brno, 222–284.

Městská provizória

- **Půdorys** – čtvercový, obdélný, nepravidelný, kruhový
 - P. Vařeka zahloubené stavby rozdělil pomocí alfanumerického kódu do typů, subtypů a variant
 - hlavní typy označil písmeny:
 - A) jednodílné stavby pravoúhlého půdorysu bez vysutého vstupu
 - B) jednodílné stavby pravoúhlého půd. s vysunutým vstupem
 - C) vícedílné stavby kruhového půd. s vysunutým vstupem
 - D) zahloubené stavby kruhového půdorysu s vysunutým dnem
- **Rozměry** – od 4 x 4 m až 7 x 17 m (Brno)
- **Plocha** – 10 m² až 157 m²
- **Hloubka** – od 0,4 m (Rýmařov) do 3,5 m (Brno) **Č:** 1 až 2 m **M:** 2 – 1,5 m (Brno), 2 m (Uničov), 1 – 2 m Opava
- **Otopné zařízení** – Č: každý třetí nebo čtvrtý suterén
 - M: výjimečně (Brno: vůbec)

- **Zpochybnění funkce:**

- 1. Chybí otopné zařízení.
- 2. Chybí keramické nálezy a jiné předměty dokládající obydlí.
- 3. Příliš malé prostory pro obchodníky a řemeslníky (potřebovali sklady)
- 4. Konstrukce střechy – neumožňovala vzpřímený pohyb.
- 5. Německé obyvatelstvo přineslo sebou suterény dřevěných domů a ne zemnice (kromě hornických oblastí).
- 6. Omítnuté dřevohliněné stavby jsou pro bydlení vhodnější než zděné stavby (tepelně-izolační vlastnosti).
- 7. Nepravděpodobné, že by nově příchozí z vyspělejších oblastí budovali zemnice či provizoria a přebývali v nich několik generací.

- **Konstrukce stěn** – a) vydřevení: kůly (jamky)
rámová konstrukce (drážky v kůlech)
košatinový výplet mezi svislými trámy

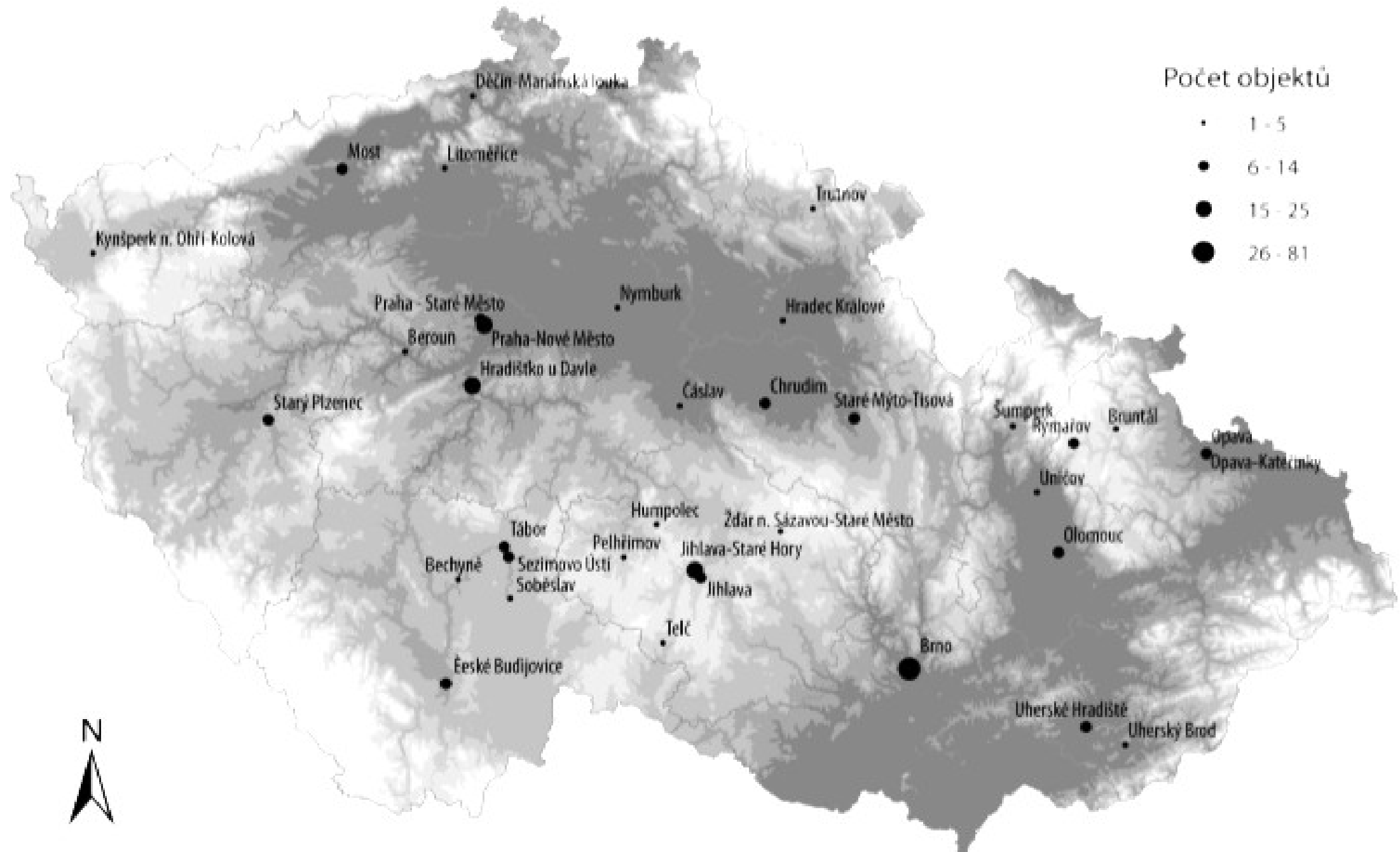
b) vyzděné: kombinace s dřevem
kamenné plenty zdí v uliční čáře
lomové kameny – nasucho kladené, jíl, vápenná malta
kvádřikové zdivo (Staré Město-Praha)

c) pěchovaná hlína: skořepinová rámová konstrukce se svislými prkny: mocnost zdí: 0,2 až 0,55 m
- **Vstupy** – vstupní šíje: š. 0,6 až 3 m, obvykle 1,8 m, d. 1 až 4 m
– stupně: modelované v podloží (hlína, jíl, kámen)
vydřevené nebo vyložené lomovými kameny (Opava-Krnovská)
dřevěná konstrukce (šikmý sklon šíje: Starý Plzenec)
- **Podlaha** – hliněná, vrstvička slámy, uhlíky (prkna Brno: š. 0,15-0,18 cm)
– maltová (Praha-Staré i Nové město: 2.p. 12.-1.p. 13. stol.)
– štěrková (Brno-Kobližná)
– prkenná (Uničov-Olomoucká ul.)
– odvodňovací žlábký (Bruntál: vydřeveny)

Obytná zástavba

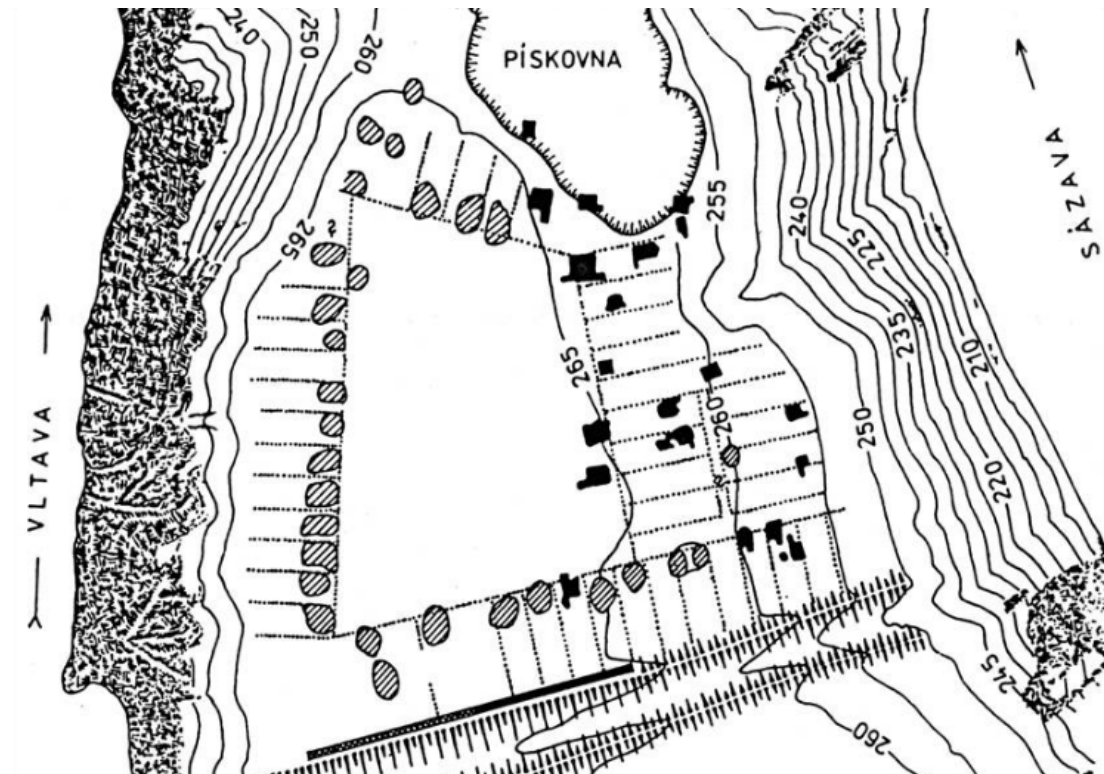
- **1. pol. 13. stol.:** převažovaly **jednoprostorové** dřevohliněné stavby
- **2. pol. 13. stol. :** víceprostorové

- **Most:** dům č. 226 na jižní straně náměstí
 1. fáze: 30. l. 13. stol.: provizorium – zahloubená stavba s ohništěm
 2. fáze: před r. 1300: zděný dům ze dvou jader (jedno podsklepené)
 3. fáze: pol. 14. stol.: spojením vznikl trojprostorový průjezdný dům
- **Hradec Králové: Velké a Malé náměstí:** 13. – poč. 14. stol.: dřevěné domy
- **Sezimovo Ústí-Předměstí:** 13. stol.: 5 polozemnic (hl. 40-50 cm)
- **Jihlava** – Staré hory, několik zemnic v historickém v jádru města
- **Rýmařov:** polozahloubené objekty (cca 50 – 60 cm), šíjový vstup
- **Brno** – o zemnicích se neuvažuje
 - městské jádro: zahloubené suterény interpretované jako:
 - a) lochy, ražené sklepy, kopané sklípky a sklepy - suterény
 - b) dřevohliněné stavby

- **Hradištko u Davle** – výzkum M. Richter: 1958-1965
 - městečko (oppidum) plnilo funkci hospodářského střediska ostrovského kláštera
 - nejde o dvůr ale o lokalitu se soustředěním řemeslné výroby a obchodu
 - podobné lokality charakterizuje jako tržiště (villae nebo fora, loca forenses)
 - zánik v důsledku braniborského vpádu (po r. 1222)

- **Zemnice** – hloubka: 1,5 – 2 m
 - stěny vydřeveny (kůly, prkny, půkulatinami)
 - plocha: 15 – 20 m²
 - čtvercový půdorys: d. 4-5 m i 8 m
 - sedlová střecha
 - ohniště: uprostřed či v rohu
 - vstup: rampovitý, schody

- **Datování** – založení: 1. pol. 13. stol.: podle nálezů řemeslné a zemědělské výroby, typu hradby, zástavby a nalezených fragmentů keramiky (pozdní doba hradištní?)

1. pol. 14. stol.: malovaná keramika a některé železné výrobky

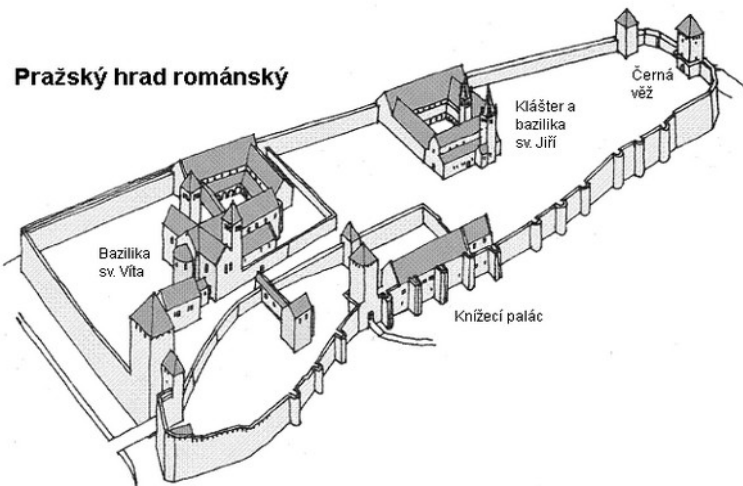
– existence osady: 2. a 3. čtvrtina 13. stol.

– zánik: za braniborského plenění (1278), nebyla obnovena.

- **Funkce osady** – poloha, rozložení parcel, typy staveb a nálezy ukazují na řemeslnou výrobu a obchod
 - nešlo o poloagrární sídliště: chybí plužina, provozní budovy zemědělských usedlostí
 - tím se odlišuje od ostatních osad 13. stol. (důvod, proč se ve 14. stol. neobnovila)
 - v blízkosti žily přechodně skupiny cizích horníků, kolonistů a řemeslníků:
železné předměty a keramiku, které typologicky nenavazují na předchozí domácí vývoj

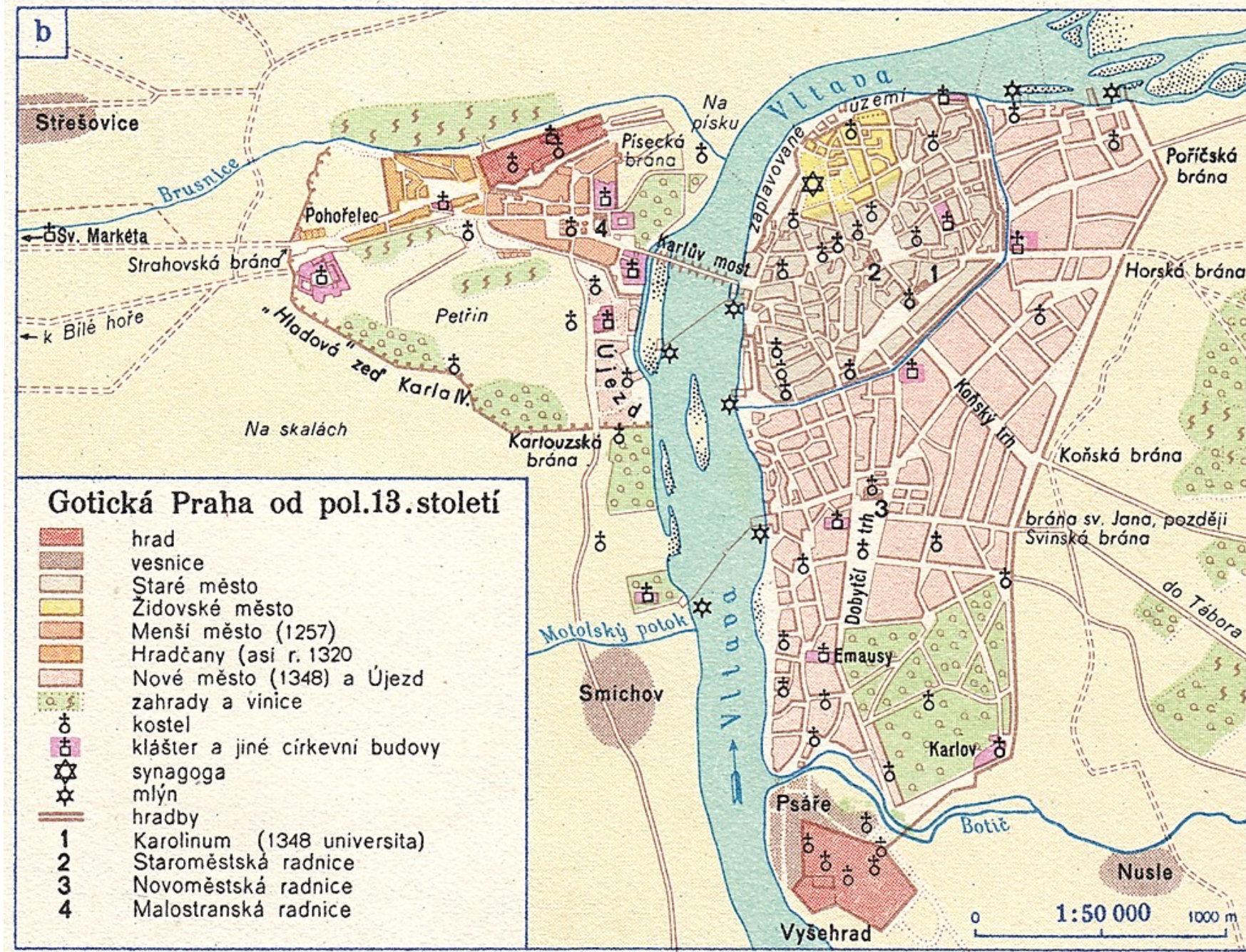
Pražský hrad románský

- do 12. st.: **živelně bez plánu:**
Malá strana

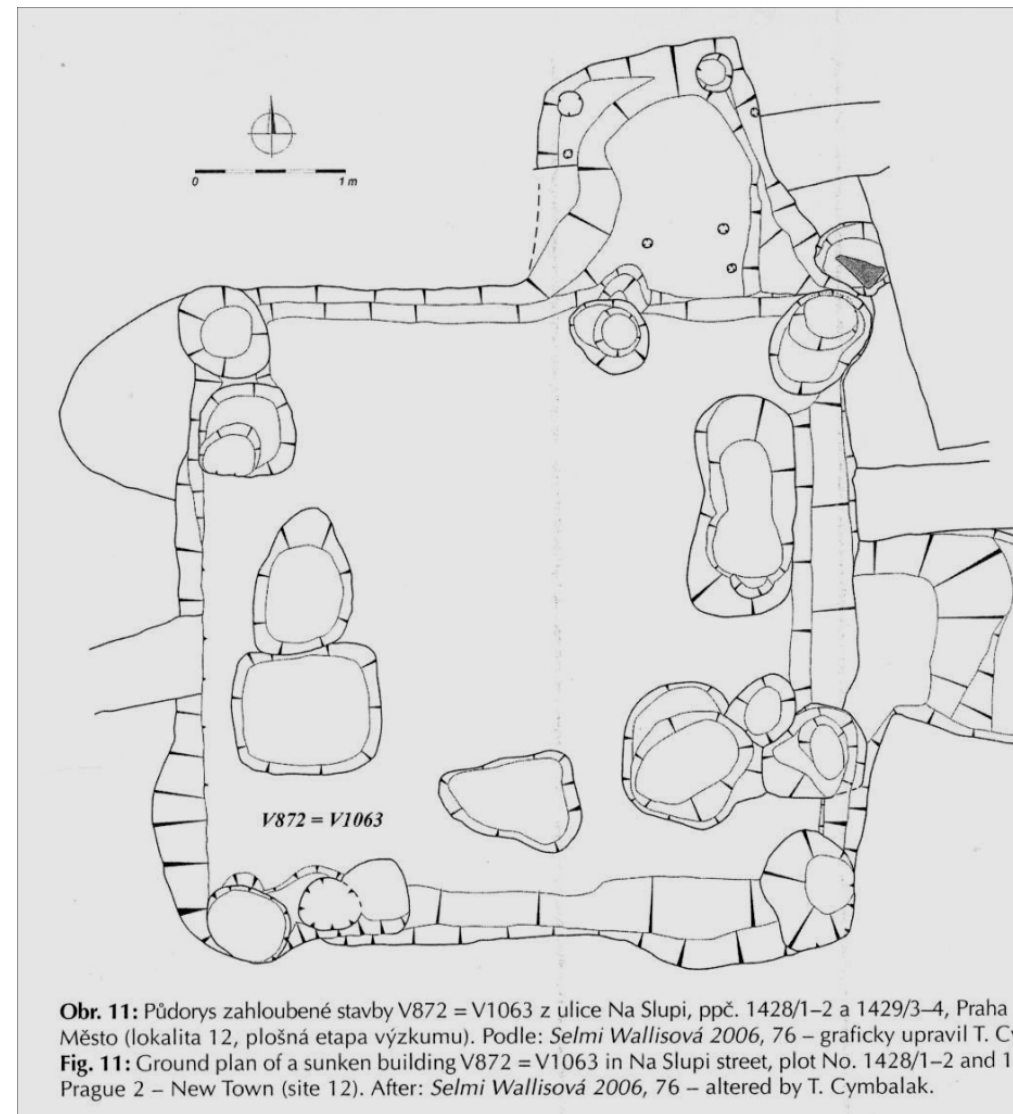
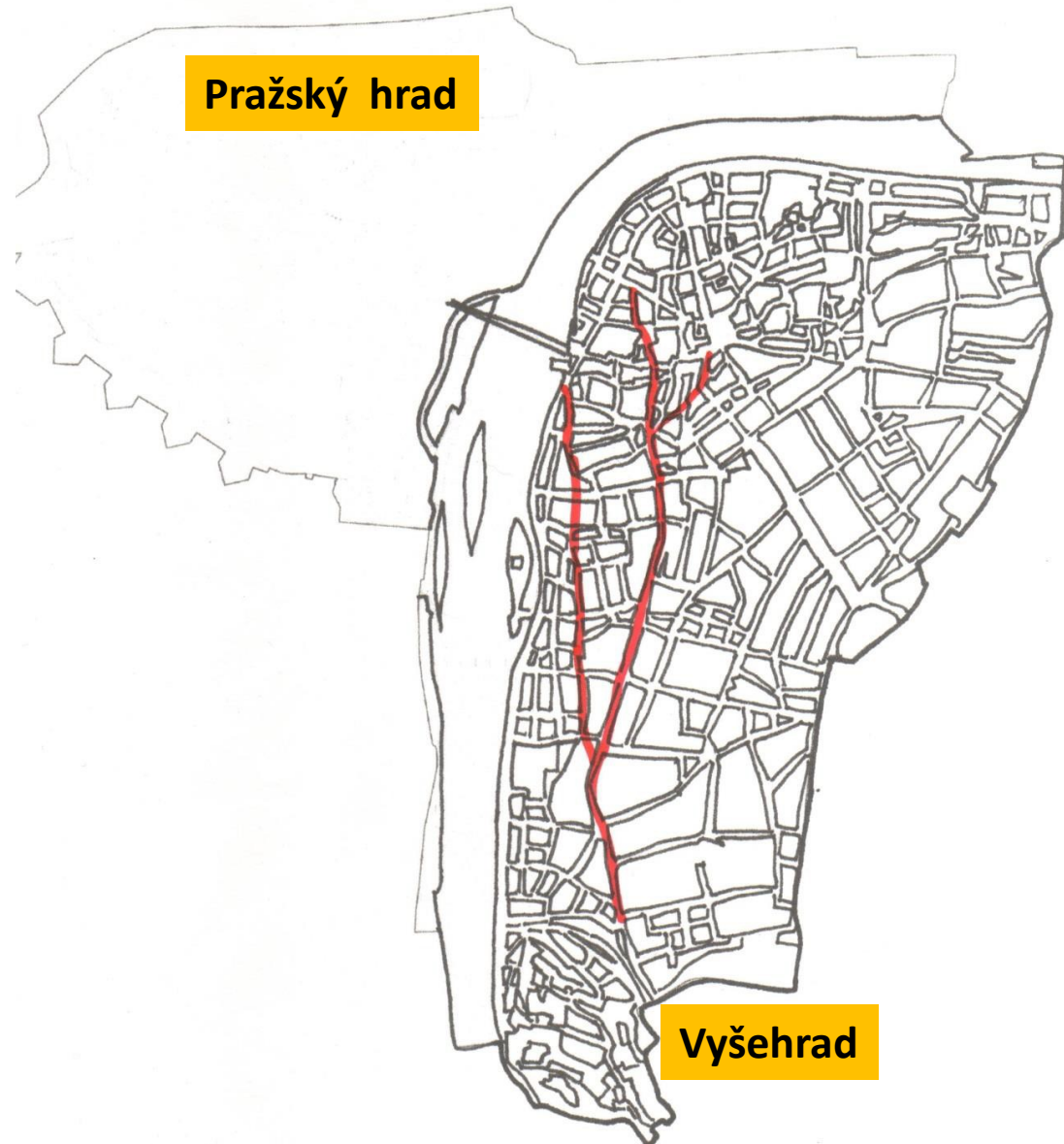
- do pol. 13. st.: **Staré Město pražské**
(klikaté uličky)

- 1348: **podle plánu:**
Nové Město pražské
(pravoúhlé náměstí)

- **Praha** – **předchůdci**: Levý Hradec a Budeč, za knížete Bořivoje došlo k přeložení do oblasti Pražské kotliny
 - **nejstarší osady**: mezi Pražským hradem a Vyšehradem (10. stol.)
 - **centrum: Pražský hrad** – 9/10. stol. kontinuální vývoj od raně středověkého hradiska ke středověkému hradu
 - **předhradí**: Hradčanské náměstí (hrad s předhradím spravoval královský purkrabí)
 - **podhradí: Malá Strana** (tržiště), opevněno příkopy v pol. 9. stol., 9/10. stol. a pol. 10. stol. 965: Ibrahím ibn Jakúb
 - pol. 10. stol.: zánik vydřevené cesty k mostu přes Vltavu
 - 11. stol.: železářské a hrnčířské objekty na svazích Petřína; přesun na pravobřeží z důvodu přelidnění
 - 1257: Nové Město pražské (Nova civitas), založené Přemyslem Otakarem II.
 - **Staré město**: do pol. 10. stol. pohřebiště, 11. stol.: osídlení v Bartolomějská ul. – bohaté hroby cizinců
 - konec 11. stol.: u staroměstského tržiště: Týn s dvorem a celnicí – ubytování cizích kupců
 - 12. stol.: románské kamenné domy (cca 70), 1178: privilegium Soběslava II. pro pražské Němce, židé
 - 1230: Václav I. opevnit Město pražské (Civitas Pragensis) na území dnešního Starého Města pražského
 - 1232–1234 : osadu u sv. Havla (Havelské Město) založil královský mincmistr Eberhard (rychtář)
 - **Nové Město**: 1348: založil Karel IV. (nový Řím a Nebeský Jerusalém; hlavní město říše)
 - 5 tis. domů a 50 tis. obyvatel

Dolní a horní tzv. vyšehradská cesta

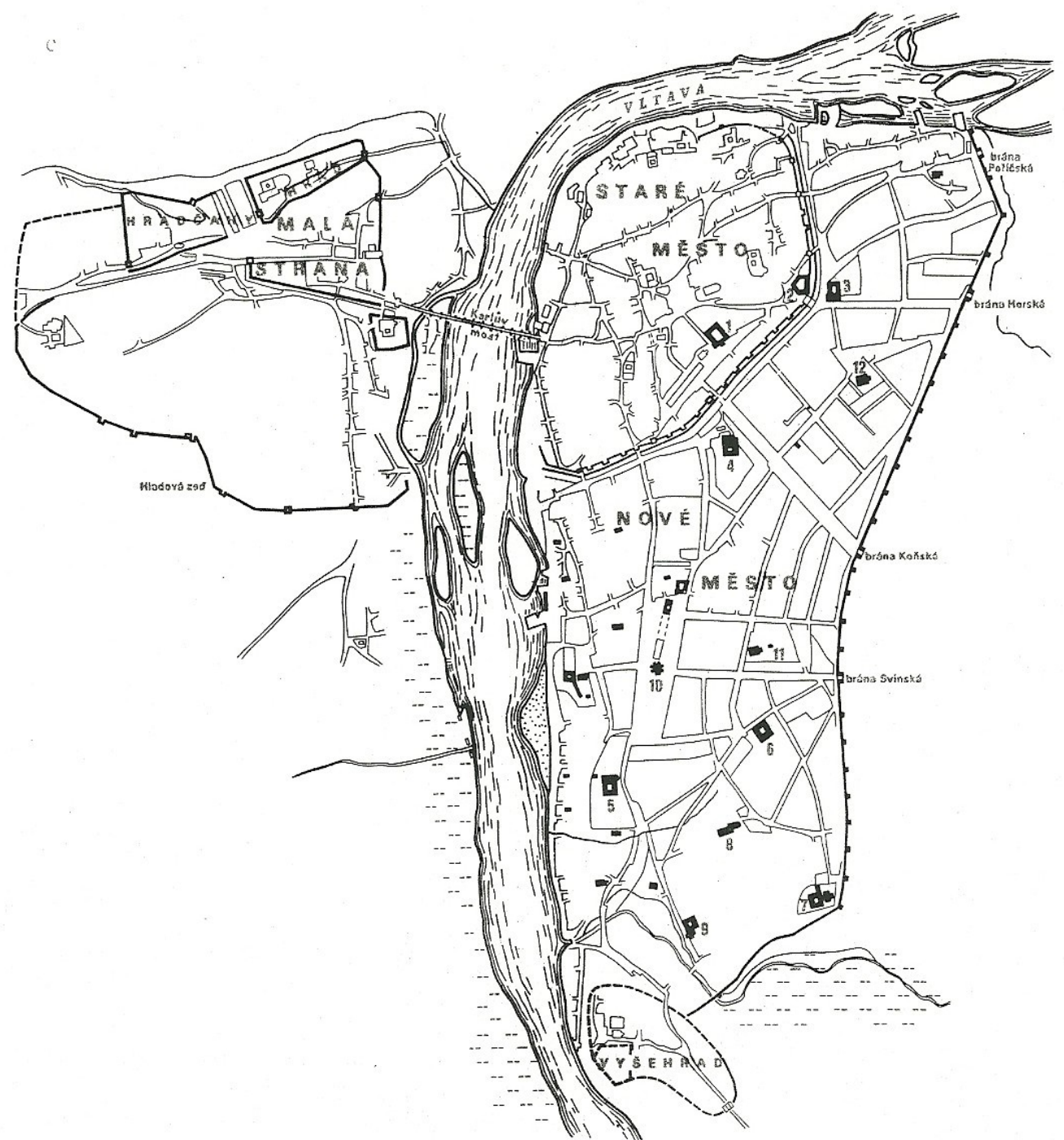

Obr. 11: Půdorys zahloubené stavby V872 = V1063 z ulice Na Slupi, ppč. 1428/1–2 a 1429/3–4, Praha 2 Město (lokality 12, plošná etapa výzkumu). Podle: *Selmi Wallisová 2006, 76* – graficky upravil T. Cymbalák.
Fig. 11: Ground plan of a sunken building V872 = V1063 in Na Slupi street, plot No. 1428/1–2 and 1429/3–4, Prague 2 – New Town (site 12). After: *Selmi Wallisová 2006, 76* – altered by T. Cymbalák.

Praha „Na Slupi“ (pod Vyšehradem): zahloubený objekt 1. pol. 13. stol.

Praha – souměstí s vlastními právy a hradbami

- **1157: dřevěný most** – zničen za povodn
- Po vzoru Řezna (1146) postaven:
- **Juditin most:** d. 514 m
š. 9,8 m
- **1342:** stržen za „velké vody“
- **1357: Karlův most:**
stavitel Petr Parléř

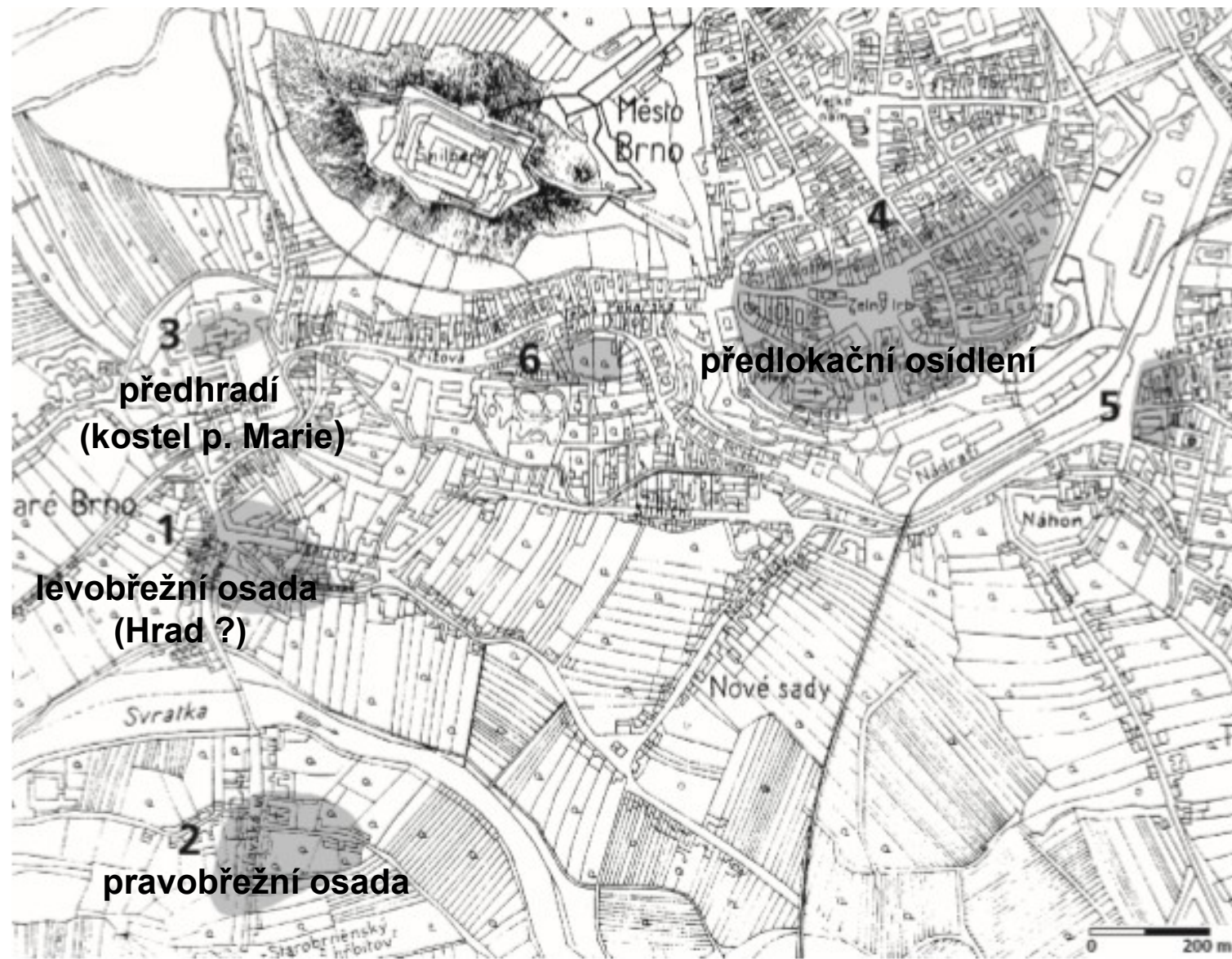
- **Chrudim** – **2. pol. 9. stol.:** hradiště, 1004: polská posádka
 - 1. pol. 10. stol:** nový hrad: akropole + jižní neopevněné předhradí, podhradí
západně na dvou vyvýšeninách nad Ohří
 - poč. 11. stol.:** akropole dřevěný palác + kostel. Sv. Petra s hřbitovem,
podhradí: kovovýroba, 1936: depot
 - **12. stol.:** v JV části vyčleněna akropole se sídelní aglomerací
 - **2. pol. 13. stol.:** transformována ve vrcholně středověké město v 60. až 70. letech
osídlená plocha: parcely a zahloubenými zemnicemi
(provizorní obydlí, dendro před r. 1276)
 - **1/3 14. stol.:** po požáru provizoria zplanýrována, parcely přeměřeny na novém půdorysu, hradba

- **Žatec** – **9. stol.:** hradiště centrem hradskeho obvodu, hrob bojovníka s mečem
 - **10. stol.:** dvoj- nebo trojdílná dispozice
akropole – knížecí rezidence s palácem a kaplí
 - **11. stol.:** dvorec v místech pozdějšího vrcholně středověkého hradu

- **Hradec Králové** – **9./10. stol.:** na návrší kastelánský hrad, opevněný valem
11./12. stol.: akropole (1 ha)
12. stol.: podhradní aglomerace (osady) s kostely na vyvýšeninách u Labe a Orlice
- **Litoměřice** – **pol. 10. stol.:** kastelánský hrad na Dómském pahorku, akropole s kostelem sv. Jiří
1157: na předhradí kapitula s kostelem sv. Jiří (založena Spytihněvem)
2. pol. 12. stol.: nejstarší osídlení jv. části historického jádra
obchodnicko-řemeslnické sídliště
hlavní náměstí: původně 2 pohřebiště
- **Starý Plzenec** – **2. pol. 10. stol.:** dvoudílný hrad: akropole a podhradí kolem řeky Úslavy
pravobřežní část: tzv. Malá strana (jižně nejstarší nálezy) snad tržiště z konce 10. stol.
– **pol. 13. stol.:** rozšíření na levobřežní část: plzeňské suburbium 4 kostely
- **Stará Boleslav** – **9/10. stol.:** dvoudílné hradiště, akropole s kamennou hradbou (Boleslav I.)
před pol. 11. stol.: bazilika sv. Václava
12. stol.: kostel. sv. Klimenta
předhradí: zahloubené objekty kůlové konstrukce, roubené domy

- **Brno – 8. až 10/11. stol.:** centrum Brněnska: hradisko Staré Zámky u Líšně
 - předlokační osídlení se přesunuje na **Staré Brno:**
 - **levobřeží Svatky:** původní hrad není bezpečně lokalizován (1091: Kosmas)
sev. předhradí: kostel P. Marie (10/11: rotunda, 11./12.)
 - **pravobřežní Svatky:** Staré Brno: posun cca. 1 km východněji
12. stol.: osada, kostel sv. Petra, pohřebiště
 - **12/13. stol.:** předlokační tržiště: Zelný trh; v prostoru Křenové ulice kostel sv. Petra
Česká osada: kolem kostela sv. Mikuláše
Německá osada: kolem kostela sv. Jakuba (před r. 1228)
 - Mendikantské kláštery – 1228-1230: dominikánský klášter
1230: klášter minoritský
1240: klášter augustiniánek
 - 1234 - 1237:** Brno označeno jako civitas
 - 1243:** privilegium Václava I.: status královského města (podle Enže a Vídně)

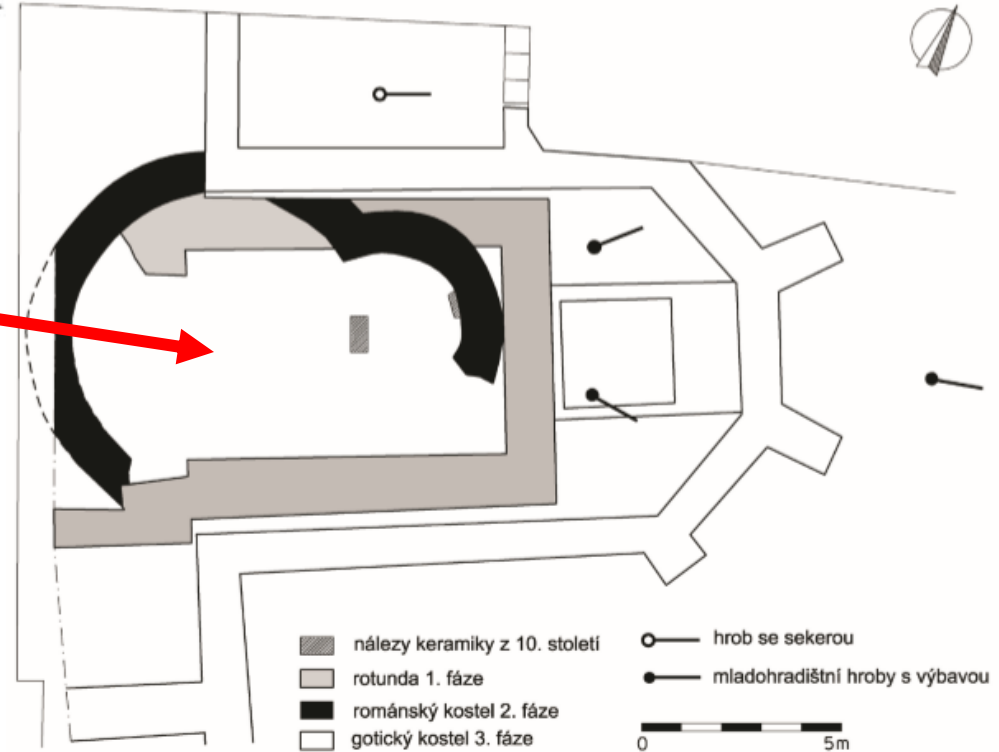
- **Znojmo – 9. až 1. pol. 10. stol.:** velkomoravské hradiště na sz. straně u kostela sv. Hypolita pohřebiště
před pol. 11. stol.: na protilehlé ostrožně přemyslovský hrad (13. stol.: kamenný)
konec 12./13. stol.: v podhradí vzniká město (několik viků a dvorce s kostely)

Obr. 6. Brno, předlokační aglomerace na pozadí plánu města z 2. poloviny 19. století. 1 – předpokládané centrum; 2 – pravobřežní podhradí s nově objevenou rotundou; 3 – areál s rotundou P. Marie; 4 – osídlení v jižní části vrcholně středověkého města; 5 – sídliště v prostoru ulice Dorných; 6 – sídliště pod Pekařskou ulicí

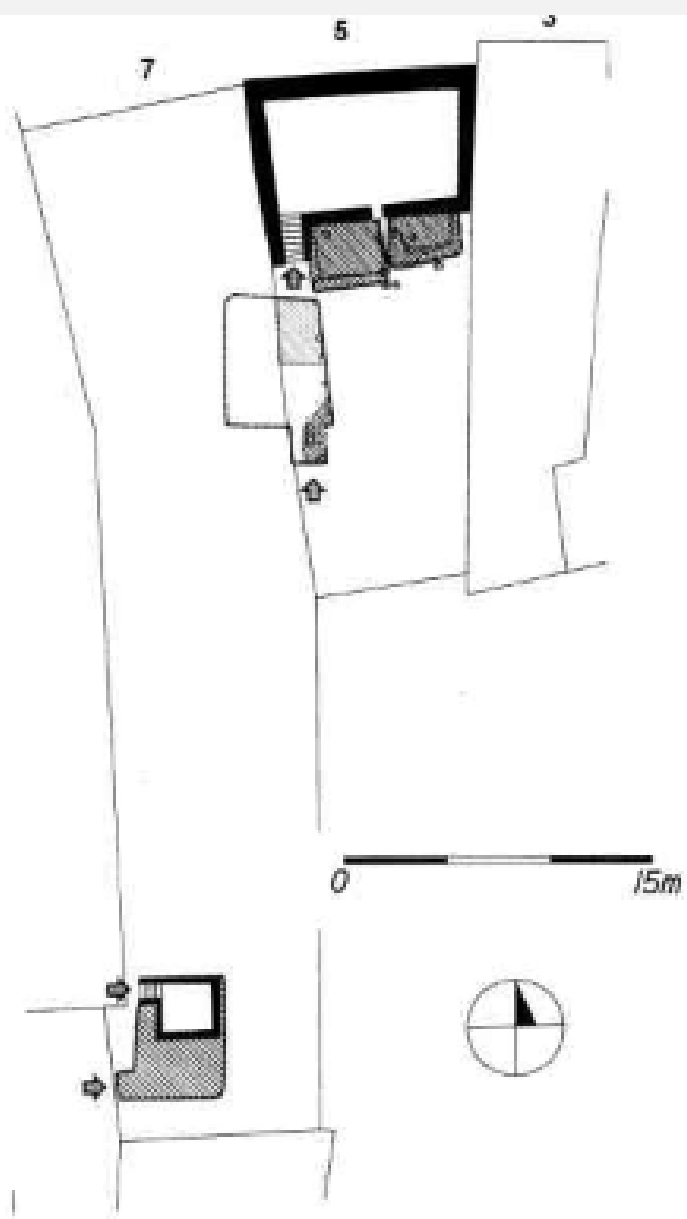

Obr. 7. Brno – Staré Brno, předpokladané místo nejstaršího přemyslovského hradu. 1 – sakrální stavby, 2 – místo nálezů středohradištní jámy; 3 – hlavní místa nálezů osídlení 11.–12. století; 4 – rozsah osídleného areálu; 5 – požárové destrukce z 10.–11. století; 6 – geofyzikálně zachycená anomálie (opevnění?) snad související se sousední požárovou destrukcí

Obr. 8. Brno – Staré Brno. Tři fáze chrámu P. Marie v areálu augustiniánského opatství. Podle Cejnková – Loskotová 1993

Obvykle se význam a rozvoj Brna vysvětluje vyspělostí cizích přistěhovalců, ekonomickými úlevami a čilým dálkovým obchodem v návaznosti na dálkové komunikační tahy. Mnohem důležitější ale asi budou **dvě příčiny**, a to, že město **Brno převzalo do správy již zavedený hradecký tržní okruh**, o jehož ovládnutí nebylo třeba svádět zápas s jinými městskými obcemi.

Obr. 3: Brno, Velký špalíček, Dominikánská 5 a 7, půdorys parcel v úrovni suterénu s vyznačením dřevohliněné a kamenné zástavby ze 13. století. Černě kamenná jádra, šrafovaně dřevohliněné suterény.

- **Olomouc – Povel:** poč. 9. stol. zánik hradiště na jižní straně města a přesun centra na:
 - **Olomoucký kopec:** skalnatá vyvýšenina – 3 návrší: od 8. stol: strážní funkce
 - Václavské – konec 9. stol.:** hradisko opevněné valem (nález 2000)
Akropole + Předhradí (kostel sv. Petra)
 - **10. stol:** nově opevněno za expanze Přemyslovců na Krakov
skořepinový val: s roštovou konstrukcí a kam. plentami
 - **11. stol.:** Boleslav Chrabrý – polský zábor
Oldřich – vyhnání Poláků (po r. 1020)
Břetislav – Olomouc povýšil na centrum údělného knížectví
 - **10. až 12. stol.: Olomouc-Denisova ul.:** R. Zatloukal 2016, 2023-24
šperkařská dílna: nálezy surového i opracovaného jantaru
výroba: pro knížecí hrad
trh - v Denisově ul.
- kupecká osada v Pekařské
 - **1141:** k bazilice sv. Václava přesunuto biskupství od sv. Petra na Předhradí
v areálu hradu vyčleněny 2 okrsky: církevní a světský

- **Olomoucký hrad** – světský (zeměpanský) okrsek: **Knížecí palác**: polo- či zděný s dřevěnými prvky
kostel či kaple (?)
hospodářské budovy
Podhradí: dvorce družiníků
 - církevní okrsek: **tzv. Přemyslovský palác** (biskupský!), bazilika sv. Václava, kapitulní dům
 - **12. stol.**: kamenné opevnění
 - **12/13. stol.:** kamenná okrouhlá obytná věž: pozdější kaple sv. Barbory
 - 1204: požár hradu poškodil i katedrálu sv. Václava
 - poč. 13. stol.: vyměnění olomouckých údělníků hrad ztratil rezidenční funkci
v přímé držbě Přemysla Otakara I.
 - **pol. 13. stol.:** lokace královského města (suburbium)

Příběh hradu

- Mm
- mm

Nálezy z Pekařské ulice

Uničov

- **1213** – vysazení nové osady („nova villa“) u brodu pře říčku Oskavu
- **1223** – v Brně vydaná confirmace Přemysla O. I. (tzv. uničovská listina)
 - zakladatel: moravský markrabě Vladislav Jindřich, který měšťanům daroval pozemky
 - lokaci prováděl Theodoricus (Dětřich), který vytýčil tržiště a parcely (za to dědičný městským rychtář - fojt)
- **1234** – Přemysl O. I.: potvrdil starší výsady, udělil mílové právo: zákaz krčem v okruhu 1 míle vymežil horní obvod od hranic Čech do poloviny toku Moravice a Bystřice) vytěžený kov přiznal uničovským měšťanům (příjem z výnosů důlní činnosti)
- **Olomoucká ul.** – hornická osada z počátku 13. stol.
 - slitky bronzoviny (60 % Cu, 35 % Sn), olova (95 %)
- **Nemocniční ul.** – 5 jámových pecí ze 13. stol., strusky (železářství)
- **Masarykovo nám.** – kovářské strusky, kousky rudy,

Uničov

- **1974** – výzkum J. P. Michny v klášterním kostele Povýšení sv. Kříže
1330: usazení mendikantské řehole klarisek, pak minoritů
- **2009** – Masarykovo nám.
- **2010** – **Olomoucká ulice:**
 1. pol. 13. stol.: pozůstatky 4 zahloubených staveb: 5 x 5 m se vstupní rampovitou šíjí
sloupová konstrukce suterénní části
víceprostorové podsklepené domy
 2. pol. 13. stol: kovolitecká dílna: pravoúhlý objekt s trémovým věncem s nadzemní roubenou nebo drážkovou konstrukcí
 13. – 14. stol.: dvě destrukce dřevohlinitých staveb, řadová zástavba v čele parcel
- **1290** – nová lokace: „Nova civitas“
 - dotvoření uliční struktury a půdorysu: uliční čáry
- **14. a 15. stol.** – první kamenné domy kolem náměstí

- ↑ Ideální rekonstrukce prostorových vztahů zahloubených suterénů domů a nadzemních dřevohliněných staveb (světle zeleně 1. polovina 13. století, tmavě zeleně 2. polovina 13. století) a průběhu komunikace (ulice). Vytvořeno na základě archeologických výzkumů z let 1974 a 2010 v Olomoucké ulici. Stavby 2. poloviny 13. století již respektují průběh ulice (podle P. Šlézara).

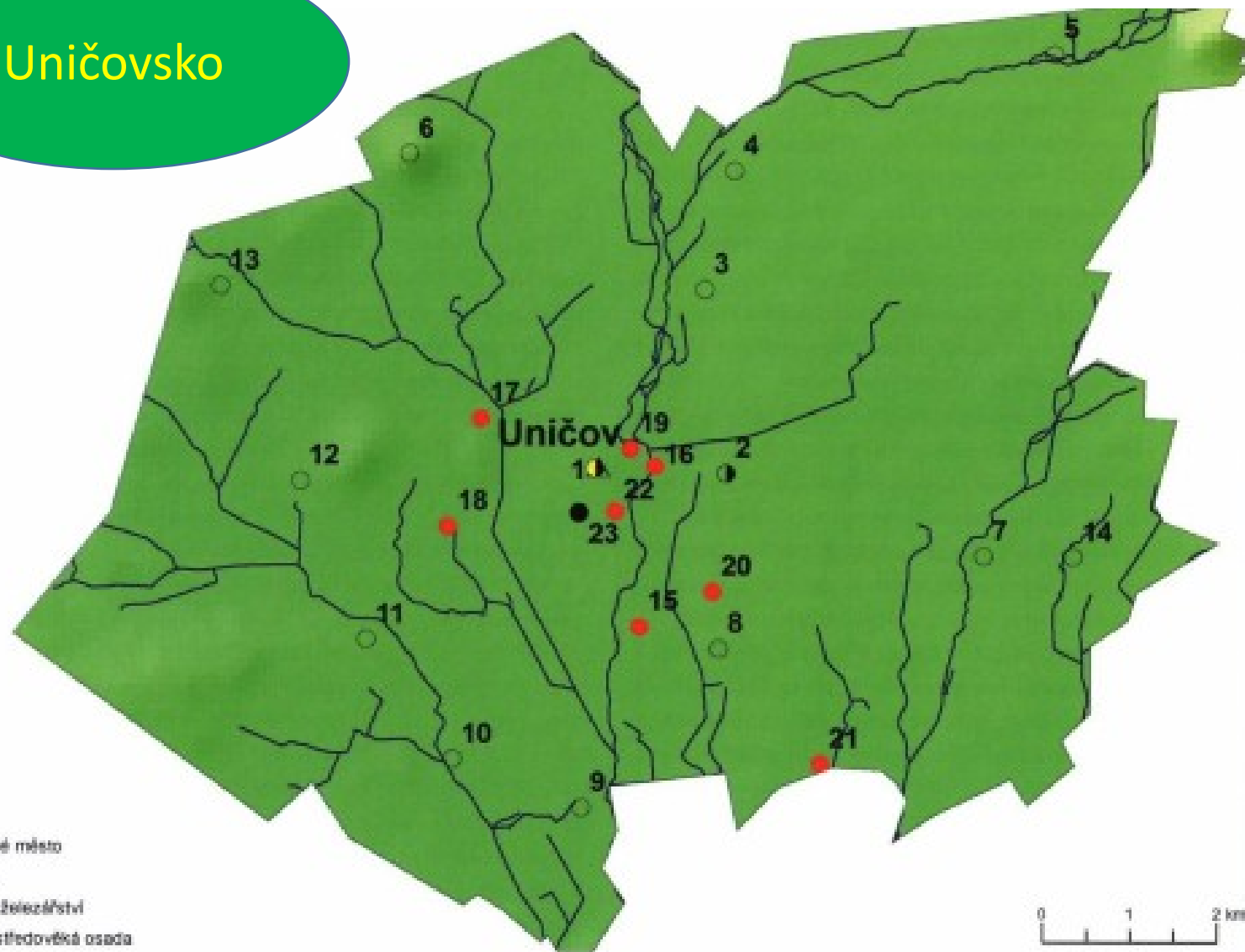
Uničov

- **Příměstské osady:**
- **2012:** Haškova ul. – střepy ze 13. stol.
- **Renoty** – Reymhaut
- **Řítov** – Krotendorf: zaniklá osada u Želechovic
- **Dětrichov** – Dyetrichsdorf
- **U silnice do Brníčka:** 1936: trať U mostu – zásobnice ze 13. stol.
1940: západně od Uničova – keramika ze 13. stol.
2011: mezi Uničovem a Medlovem: osada ze 13. stol., 30 sídlištních obj.
- **Zadní lány** – u silnice do Střelic: osada ze 13. stol.
- **Zánik:** konec 13. stol., konec hornické činnosti: „stříbrná horečka“ na Kutnohorsku

↑ Propálené dno pece ze zaniklé středověké osady v trati Uničov – Mezi silnicemi během výzkumu cyklostezky Uničov–Medlov v roce 2011. *Archeologické centrum Olomouc*

Uničovsko

↑ Lokality z vrcholného a pozdního středověku: 1 Uničov (historické jádro), 2 Brničko, 3 Dolní Sukolom, 4 Horní Sukolom, 5 Dlouhá Loučka, 6 Lasec, 7 Újezd, 8 Želechovice, 9 Dětiňchov, 10 Renoty, 11 Stěplice, 12 Benkov, 13 Medlov, 14 Rybníček, 15 Řitov, 16 Uničov - u mostu, 17 Uničov - Mezi silnicemi, 18 Uničov - Zadní lány, 19 Uničov - u silnice do Brnička, 20 Želechovice - Na Loukách, 21 Želechovice - Lávka, 22 Uničov - U Vodní branky, 23 Uničov - Nemocniční ulice.

Uničovský horní obvod

- **Rýmařov – Bezručova ul.** – **hornická osada** z 1. pol. 13. stol.
 - 1747: na mapě označena jako „Starý Rýmařov“
 - levobřeží zlatonosného Podolského potoka
 - polozemnice mezi těžebními rýhami: 4x4, 4,5x5 m
 - mladší: šijové vstupy

Hrádek – na protější straně potoka opevněná rezidence báňského úředníka, který dohlížel na vytavování zlata (technická keramika, slitky)

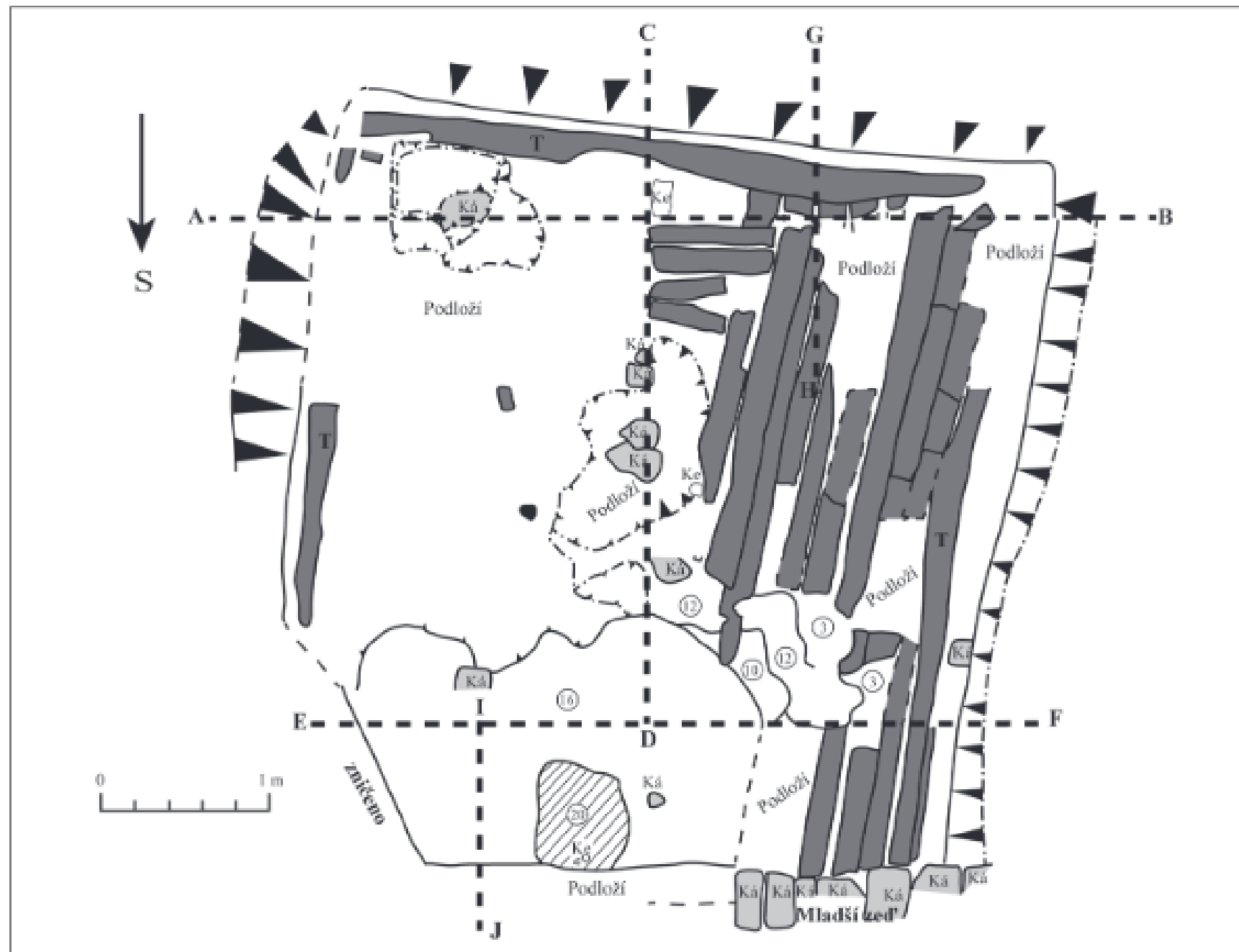
- **Frankštát** (dnes Nový Malín) – hornické městečko, 13. stol.
- **Hankštejnské doly** – oblast Tvrdkova, Ršovska a Skalska (Hankšten)
 - těžba: Stříbrné Hory, Horní město, Břevenec, Ruda
 - zlatonosný křemen, stříbrnosný galenit, olovnato-zinkové a Cu rudy
 - ochrana: hrad Rešov (konvice s brakteáty z 80.l.13.)

Šumperk

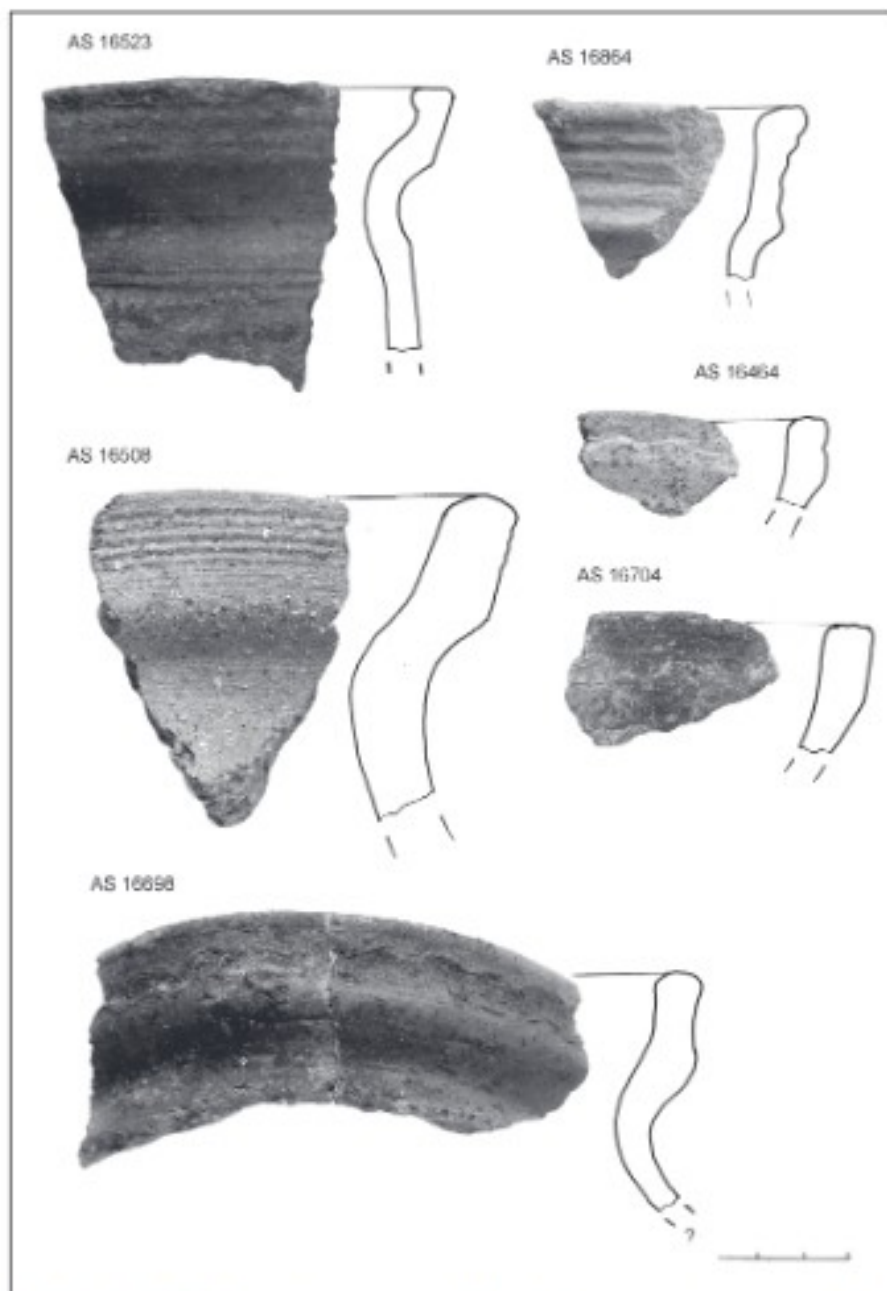
- **2008** – ul. Na hradbách: v sev. části města
 - zahloubený objekt cca 4,2 x 4,5 m
 - hl.: 150 – 170 cm
 - sv. část: ohniště
 - zbytky dřevěné podlahy z prken š. cca 15–20 cm
 - obvodový trám o průměru cca 20 × 20 cm (základ rámové konstrukce)
 - keramika: 2. pol. 13. až poč. 14. stol.
 - analogie: Loštice-Komenského ul.
Rýmařov-Bezručova ul.
 - lotové závaží
- **1278:** první zmínka („na zeleném drnu“)

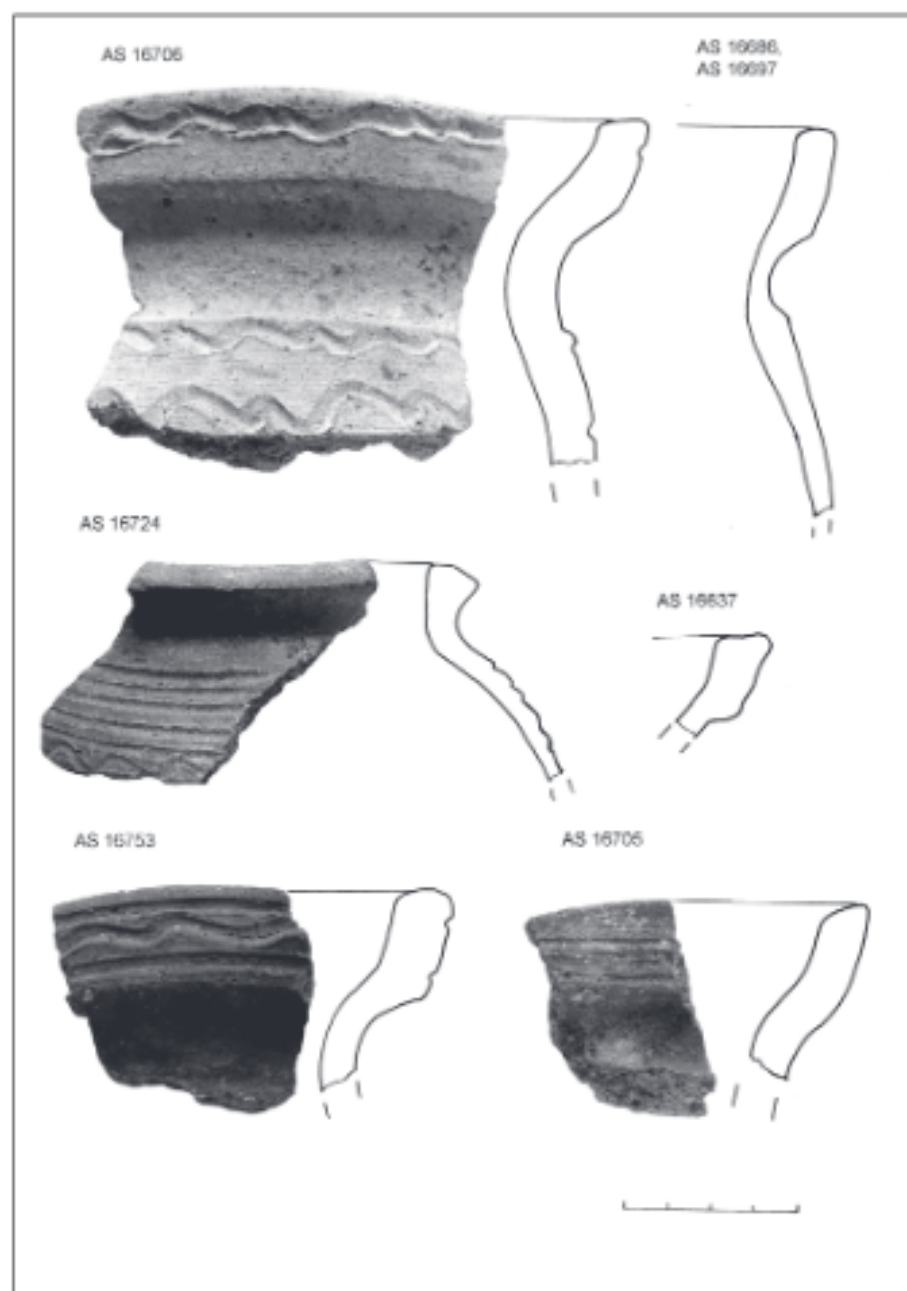
Obr. 12. Bronzové závaží z výplně zahloubeného objektu (čtverec 2 – jehorýchodní část objektu). Kresba a foto G. Halama Lešty.

Obr. 3. Půdorys zahloubeného objektu. Tmavě šedě – dřeva (T = trámy, ostatní jsou prkna a jiná dřeva), světle šedě – kameny, číselným vyznačeno místo obnůžky V kruhových žila vrstev

Obr. 8. Výběr keramických nálezců (hracovitě tvary) z výplně zahloubeného objektu, uvedena inventurní čísla. Kresba G. Halama Leitc.

Obr. 9. Výběr keramických nálezců z výplně zahloubeného objektu, uvedena inventurní čísla. Kresba G. Halama Leitc.
Abb. 9. Auswahl von Keramikfunden aus der Verfüllung des eingetieften Objektes; Inventarnummern. Zeichnung G. Halama Leitc.

Opava

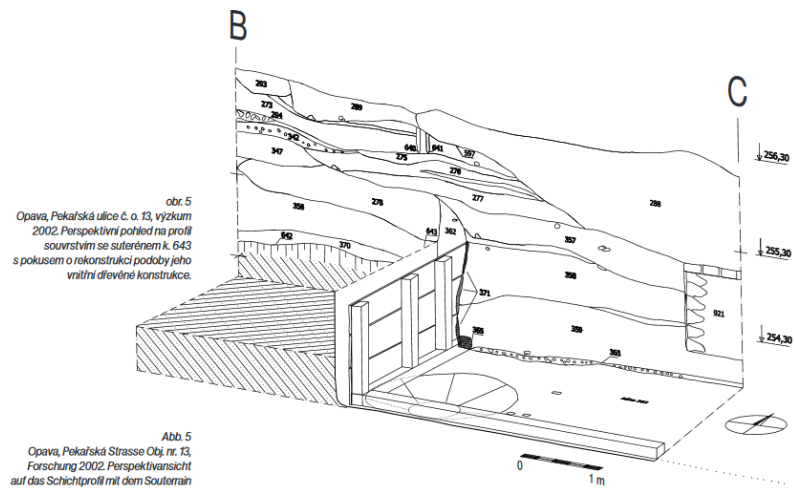
- **do 80. l. 12. stol.** – Horní Poodří (Holasicko) piastovské, pak připojeno k Českému státu
- **1. pol. 13. stol.** – Morava: 7 provincií: Olomoucko, Znojemsko, Brněnsko, Břeclavsko a Přerovsko (od Olomoucka), Bítovsko (od Znojemska), a **Holasicko (Opavsko)**
- **Poloha** – pravobřežní mírně svažité terasy řeky Opavy, 30 ha
- **Lokační Jádno** – majetky řádu německých rytířů s pozdějším farním kostelem Nanebevzetí Panny Marie
- **1195** – falsum: listina olomouckého knížete Vladimíra vydaná v Opavě: „in Oppaviam“)
- **1201** – listina Přemysla Otakara I: desátek z **provincie holasické** („in provincia Golasszich“ – naposledy: 1240)
- **1204** – pozemky v vlastnictví řádu německých rytířů
- **1213** – osvobození johanitských statků v holasické provincii
- **1220** – jmenována: **Opavská provincie**
- **1213 – 1220: předpokládaná lokace Opavy na místě staršího osídlení**

- **Zástavba** – dřevohlinité domy se zahloubenými suterény:
- **Pekařská ul.:** 2002: základový trémový věnec – po pol. 13. stol. na dně nádobka (základová oběť)
 - keramika: a) starší: 1. pol. 13. stol.: tuhová ker, římsové okraje
 - b) mladší: 2. pol. 13. stol. – 1. pol. 14. stol.: okružní s ovalenými okraji
 15. stol. – kamenný dům
- **U pošty** – 2001/2: Masarykova ul.: zachycena stěna zahloubeného suterénu, 2. p.13.st.
- **Horní náměstí** – 2003: parcely jižní fronty: 2 obj. v superpozici: 13. stol.
 - a) starší: zbytek podlahy a stěn s trémovým věncem
 - b) mladší: jímka se zbytkem výdřevy
 – 2010-2011: Radniční ulice:
 - 1. hor.: po r. 1234: první dřevohlinitý dům (dendro)
 - 2. hor.: 3./3 pol. 13. stol. – 1. pol. 14. stol.: 4 podsklepené dvoudílné domy s rámovou konstrukcí
 - hygienické a hospodářské zázemí
 - vydřevená jímka
 - zahloubená stavba kúlové konstrukce (do 14.)
 - sladovnická pec

Dřevohlinitá zástavba – lokační jádro města

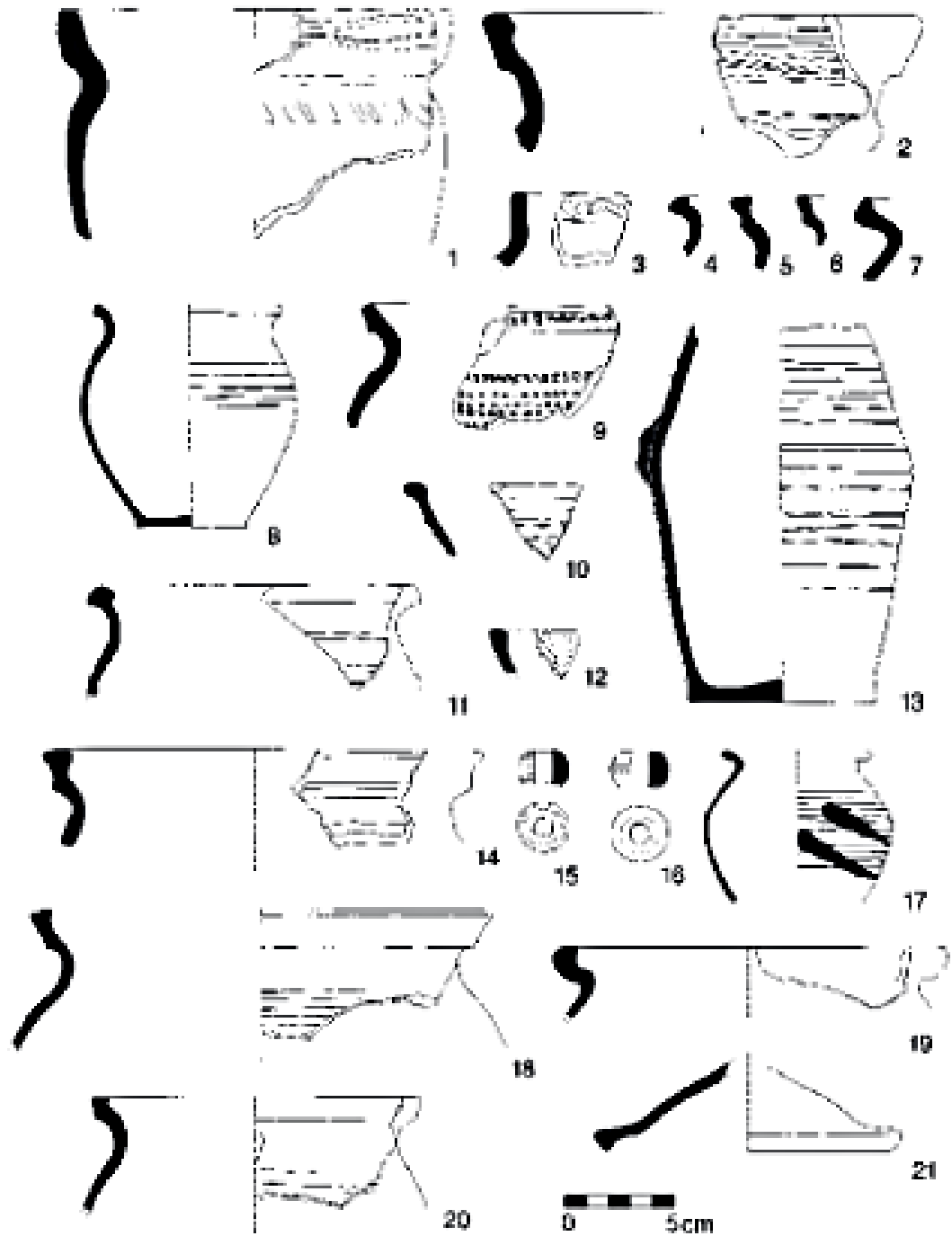
- A: Pekařská ul.
- B: U pošty (Masarykova)
- C: Horní nám.
- D: Krnovská ul.
- E: Hradecká ul.

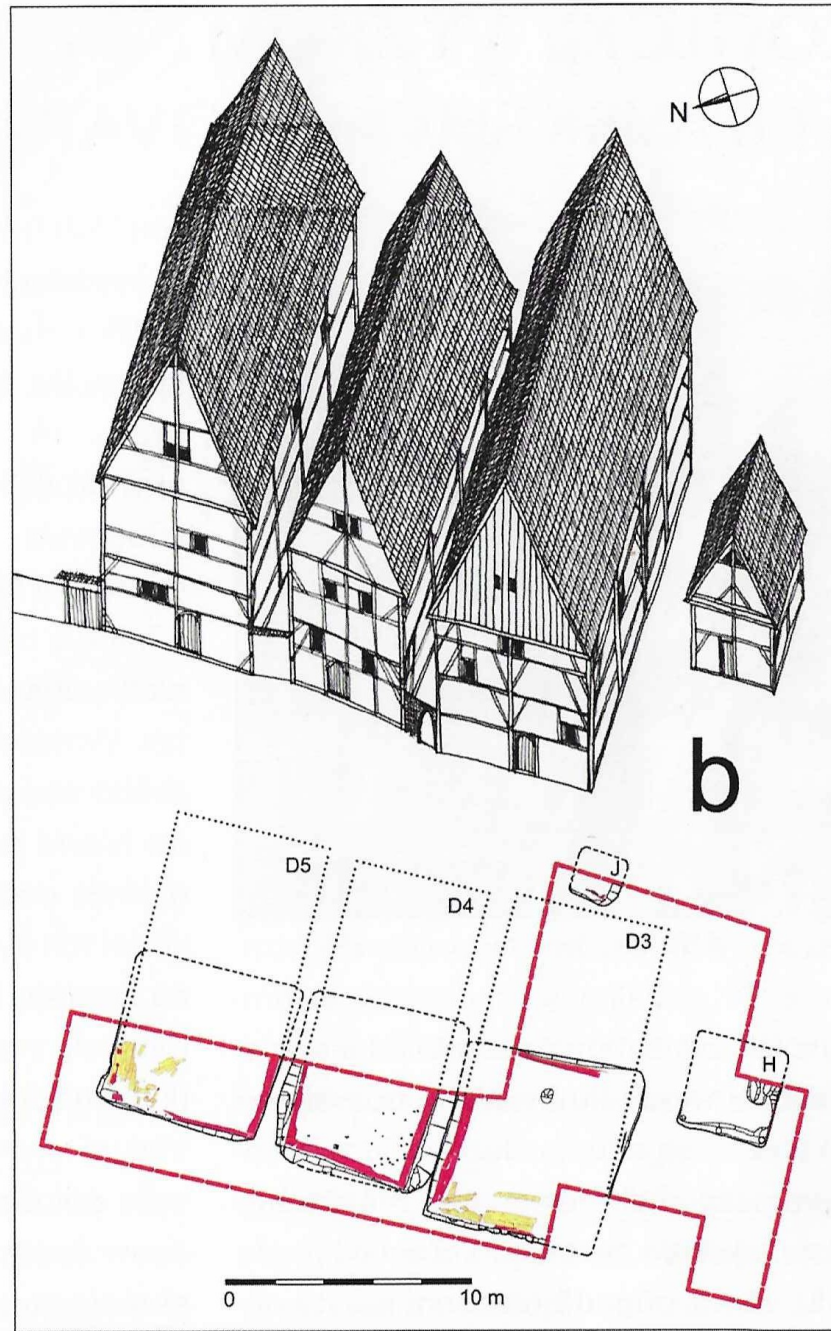
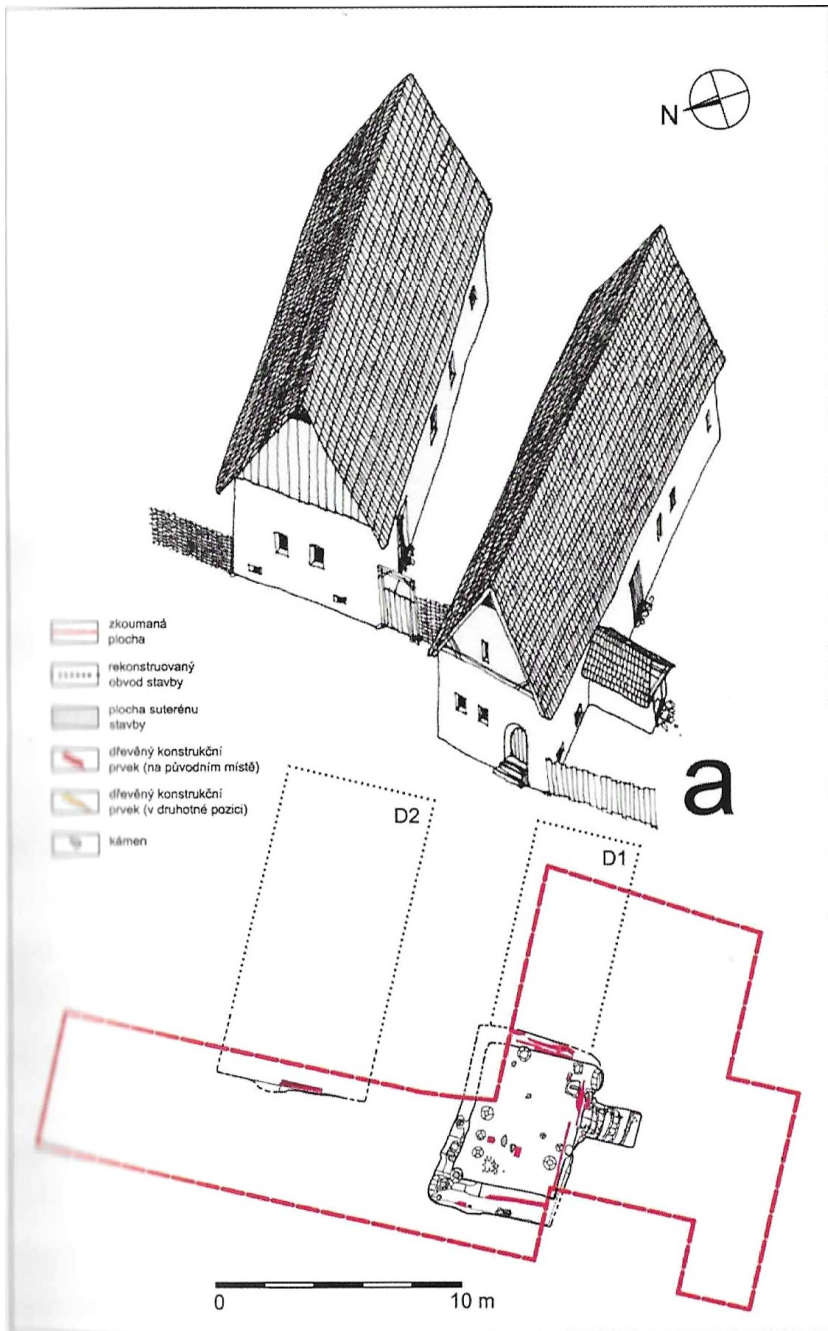

obr. 5
Opava, Pekařská ulice č. o. 13, výzkum
2002. Perspektivní pohled na profil
souvřívím se suterénem k. 643
s pokusem o rekonstrukci podoby jeho
vnitřní dřevěné konstrukce.

Abb. 5
Opava, Pekařská Strasse Obj. nr. 13,
Forschung 2002. Perspektivansicht
auf das Schichtprofil mit dem Souterrain
von k. 643 und mit einem
Rekonstruktionsversuch der Gestalt
seiner inneren Holzkonstruktion.

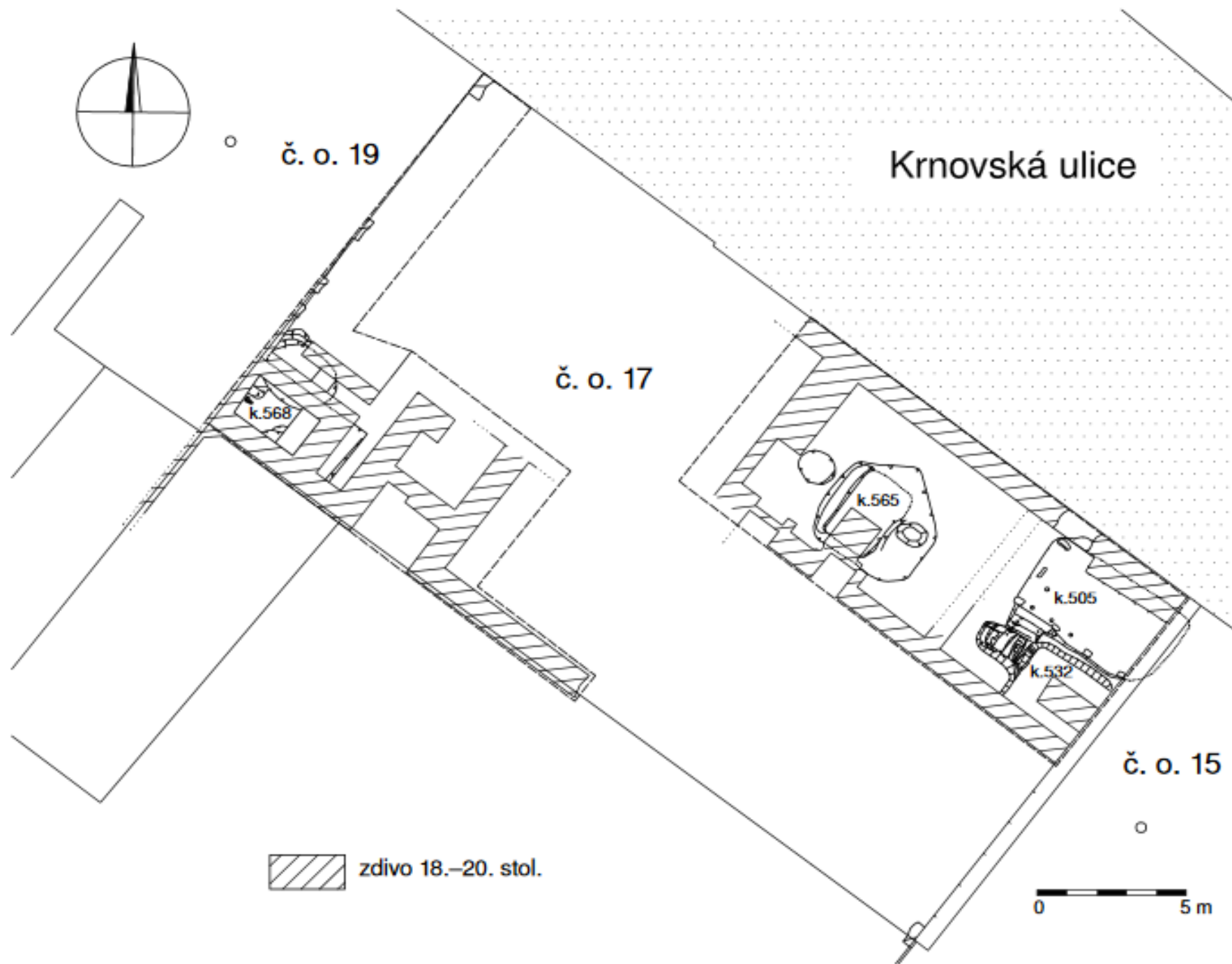
- **U pošty** – 2001/2: zachycena stěna zahloubeného suterénu, 2. p.13.st.
- **Horní náměstí** – 2003: jižní fronta: 2 obj. v superpozici: 13. stol.
 - a) starší: zbytek podlahy a stěn s trámovým věncem
 - b) mladší: jímka se zbytkem výdřevy
- 2010-2011: **Radniční ulice:**
 - 1. hor.: po r. 1234: první dřevohlinitý dům (dendro)
 - 2. hor.: 3./3 pol. 13. – 1. pol. 14. stol.: 4 podsklep. dvoudílné domy s rámovou skeletovou konstrukcí
hygienické a hospodářské zázemí
vydřevená jímka
zahloubená stavba kůlové konstrukce (14.)
sladovnická pec

Opava

- a) Rekonstrukce podoby starší fáze zástavby Radniční ulice z 1. poloviny 13. století;
 b) Rekonstrukce podoby mladší fáze dřevohliněné zástavby Radniční ulice (3. čtvrtina 13.–14. století)

- **Krnovská ul.** – 2001: 2 zahloubené suterény se stupňovitými vchody se zbytky trémového věnce
1 roh částečně dochovaného suterénu s požárovou vrstvou ze 17. stol.
- **Hradecká ul.** – 1973: výzkum J. Král: zásobní jáma a suterén se stupňovitou šíjí, 2. p. 13. stol.
– 1971: V. Šikulová: hrnčířská pec z pol. 14. stol.

Krnovská 17

Krnovská 17

